

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

У статті досліджено характерні риси сучасних інвестиційних процесів у туристичному комплексі Закарпатської області. Проведена аналіз туристичної галузі регіону, а також наведена динаміка показників розвитку туризму за останні роки. Розкрито напрями підвищення інвестиційної привабливості туристичних закладів регіону. Проаналізовано інвестиції пропозиції розвитку туристичної галузі в розрізі адміністративних районів Закарпатської області. Виділено заклади та території які залучено до реалізації інвестиційних проектів.

Ключові слова: туристичний комплекс; інвестиції; регіон; інвестиційна привабливість; інвестиційний проект.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Туристичний бізнес, сьогодні, можна вважати бізнесом ХХІ ст., тому що він є найбільш динамічним і прибутковим та визначає напрями соціально-економічного розвитку території. Його частка становить близько 12% світового валового внутрішнього продукту, 11% світових споживчих витрат, 7% загально-го обсягу інвестицій, 5% усіх податкових надходжень, 30% торгівлі послугами. За прогнозами експертів ВТО, число поїздок у світі до 2020 року досягне 1,6 млрд. туристичних прибуттів, з яких 717 млн. припадає на Європу [1].

Найбільш перспективним напрямком акти-візації економічного розвитку України є туризм, який характеризується високою рентабельністю та соціальною орієнтацією, є засобом поповнення державного і місцевого бюджетів, сприяє створенню нових робочих місць. Одним із регіонів, де туристична індустрія має умови для пріоритетного розвитку, є Закарпатська область. Унікальне географічне та геополітичне положення, розвинута транспортна інфраструктура, різноманітні природно-рекреаційні та історико-культурні ресурси забезпечили області визнання найбільш перспективної рекреаційної зони не лише України, а й Європи. Проте, покращити туристичну привабливість галузі і регіону можливо лише за умов залучення інвестицій. Інвестиційна підтримка необхідна для покращення матеріально-технічної бази туристичної галузі та рекреаційної інфраструктури, підготовки і підвищення кваліфікації спеціалістів галузі, реклами. У зв'язку з цим зростає значення наукових досліджень, пов'язаних із визначенням ролі інвестицій у розвитку туристичної галузі регіону, що зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування туристичного комплексу, специфіки використання, умов та стану освоєння туристичних ресурсів, організації діяльності туристичної галузі знайшли відображення в наукових дослідженнях вітчизняних і

зарубіжних учених. Переваги і недоліки залучення інвестицій в туризм висвітлені в наукових працях С. Залупко, І. Лукінова, В. Хобти, О. Шабля, О. Любіцевої, М. Мальської, С. Іщука, С. Поп, В. Мацоли, М. Мельник, І. Школа, М. Пітюлича, М. Пістуна, Д. Стаченка, М. Долішнього та інших.

Незважаючи на велику кількість публікацій з проблем розвитку туристичного комплексу та його інвестиційної підтримки, недостатньо вивченими є питання, які стосуються ролі інвестицій у розвитку туристичної галузі регіону.

Метою дослідження є визначення ролі інвестицій у розвитку туристичного комплексу Закарпатської області та аналіз найбільш привабливих інвестиційних проектів.

Виклад основного матеріалу. Комплексний розвиток та ефективне функціонування туристичної галузі є одним із пріоритетних напрямів розвитку соціально-економічної сфери області, за рахунок якої вона стрімко інтегрується в загальноукраїнську та європейську туристичну індустрію. Заклади відпочинку, туризму та рекреації в умовах високої конкуренції пропонують споживачам різні види та форми відпочинку. Сьогодні туристи надають переваги комфортним та сучасним умовам відпочинку, якісним послугам, забезпечення яких можливе за умов достатнього фінансового забезпечення туристичної галузі.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів українських підприємств туристичного комплексу, актуальності набуває питання не тільки пошуку джерел їх фінансування, але і правового обґрунтування їх використання. Для забезпечення діяльності підприємств туристичної галузі можливі різні варіанти фінансування, основними з яких є: власні кошти організацій; бюджетні кошти; кошти позабюджетних державних фондів; вільні кошти громадян; позикові кошти; іноземні інвестиції.

Найважливішим джерелом фінансування підприємств сфери туризму є власні кошти,

але частка фінансування за рахунок власних коштів підприємств є дуже малою. Як джерело фінансування розвитку туристичної галузі можна розглядати бюджетне фінансування із залученням коштів державного та місцевих бюджетів, але воно здійснюється в межах видатків передбачених у бюджеті на відповідний рік. Тому проблеми фінансування розвитку туристичної галузі можна вирішити шляхом залучення інвестицій. Перспектива розвитку туристичної галузі визначається, насамперед, характером державної інвестиційної політики. Держава повинна створити сприятливий інвестиційний клімат для широкого залучення внутрішніх та іноземних інвестицій на взаємовигідних засадах. Про необхідність та ефективність такої практики свідчить світовий досвід [2].

Основою концепцій розвитку перспективних туристичних територій регіону є створення і реалізація локальних інвестиційних проєктів. Особливою умовою цих проєктів є поєднання екологічного стану і природного ландшафту з розбудовою туристично-рекреаційної інфраструктури для забезпечення належних умов відпочинку.

Закарпатська область належить до найбільш привабливих регіонів України, в які найбільш активно залучаються іноземні інвестиції. Її унікальне прикордонне розташування,

мальовничі ландшафти, багаті культурні, історичні, етнічні традиції, екологічна стабільність, широка мережа туристичних закладів, розвинута транспортна інфраструктура є додатковими чинниками інвестиційної привабливості регіону. Обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій у 2011 році в економіку краю склали 30,4 млн. дол. США, в регіоні працюють інвестори з 53 країн світу. Найбільшу частку капіталу вклали інвестори з США та Японії (по 12,8% від загального обсягу залучених інвестицій), меншою є частка інвестицій з Австрії, Німеччини, Польщі та Угорщини. Інвестиційно привабливою для нерезидентів є невиробнича сфера, в якій працює 50% підприємств з іноземними інвестиціями [3].

Значний інтерес у іноземних інвесторів викликає туристична галузь регіону, мережа санаторно-курортних, туристично-рекреаційних та готельних закладів, що нараховує 328 об'єктів, які одночасно можуть прийняти понад 20 тис. осіб. Переважну частку в структурі закладів займають туристичні заклади, на які припадає понад 60% всіх закладів туристичної сфери регіону. Моніторинг стану туристичної сфери Закарпаття свідчить про скорочення кількості туристів, які обслуговуються обслуговуваних суб'єктами туристичної діяльності (рис.1).

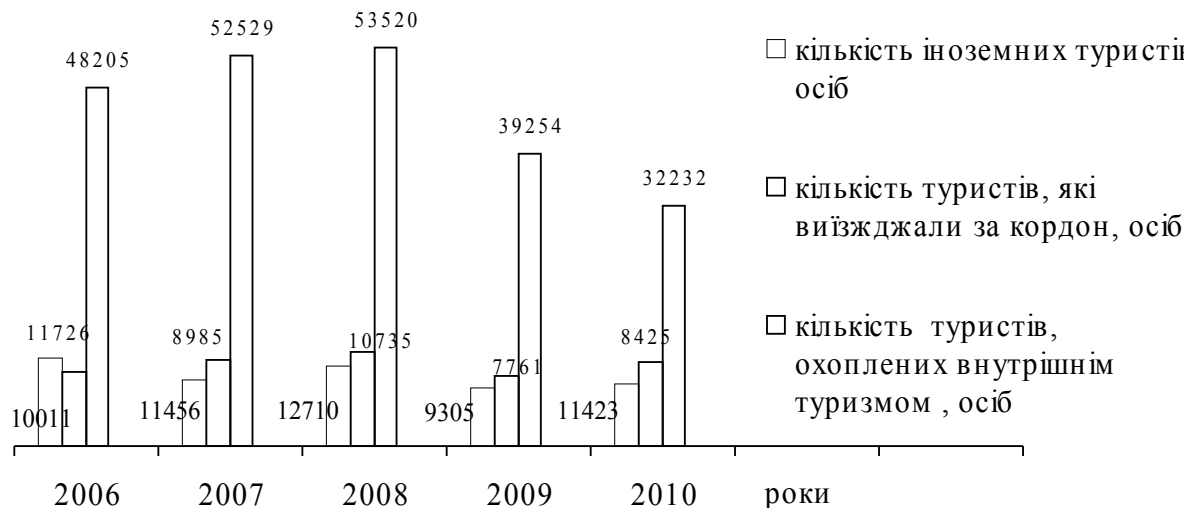

Рис. 1 Туристичні потоки в Закарпатській області

*Джерело: Головне управління статистики в Закарпатській області

Так, протягом 2006-2010 років загальна кількість туристів, які обслуговувалися суб'єктами туристичної діяльності регіону, скоротилася на 25%, з 69942 до 52080 осіб відповідно. В структурі туристичних потоків помітне скорочення характерне для осіб,

охоплених внутрішнім та в'їзним туризмом. Так, у 2006 році з 69942 осіб, які відвідали регіон, 48205 були охоплені внутрішнім туризмом, 11726 – в'їзним туризмом і 10011 – туристи, які виїжджали за кордон. У 2010 році структура туристичних потоків дещо змінилася.

ся. З 52080 осіб, які відвідали область з туристичною метою 32232, осіб були туристами з України, 11423 особи охоплені виїзним туризмом і 8425 особи – громадяни інших країн. У структурі туристичних потоків пріоритетним і надалі залишається внутрішній туризм, частка якого в загальному туристичному потоці коливається від 69% у 2006 році до 62% у 2010 році. Питома вага виїзного туризму протягом аналізованого періоду має тенденцію до зростання. Так, у 2006 році часта громадян України, які виїхали за межі області, складала 14%, тоді як у 2010 році вона зросла до 22%.

Незмінною в аналізованому періоді залишилася частка в'їзного (іноземного) туризму – 16% (найменше регіон відвідало іноземних громадян у 2007р. – 12%). Вигідність географічного положення викликає великий інтерес іноземців до об'єктів туризму регіону. В розподілі іноземних туристів за країнами, з яких вони прибули, переважна більшість (66% або

5577 осіб (2010р.) є громадянами країн Європи, зокрема Угорщини, Словаччини, Польщі, Австрії і Німеччини. Високою залишається частка туристів з країн колишнього Союзу – 38% або 3173 осіб (Білорусь, Російська Федерація), що засвідчує популярність регіону серед туристів цих країн.

Мета, з якою туристи їдуть до Закарпаття, є різною. Обсяги туристичних потоків формуються за рахунок зростання кількості поїздок з приватною метою (78%). Змінилася тенденція у сфері ділового туризму. Протягом 2006-2010 рр. кількість осіб, які брали участь в службових і ділових поїздках, скоротилася майже на 40% – 19219 осіб і 11393 осіб у 2006 р. та 2010 р.. відповідно (табл. 1).

Не дивлячись на політичні і соціально-економічні проблеми останніх років, індустрія туризму є галуззю економіки регіону, яка із року в рік збільшує обсяги надання туристичних послуг та платежі до бюджету (табл.2).

Таблиця 1

Розподіл загальної кількості туристів за метою відвідування (осіб)

	2006	2007	2008	2009	2010
Усього	69942	72970	76965	56320	52080
у тому числі службова, ділова поїздка, бізнес, навчання	19219	14097	20534	14703	11393
дозвілля, відпочинок	42777	53002	48273	34539	36887
лікування	156	367	414	244	92
спортивно-оздоровчий туризм	7763	5496	7729	2962	1034
спеціалізований туризм	-	-	12	27	4
інші цілі	27	8	3	3845	2670

*Примітка: Складено за [4]

Таблиця 2

Фінансово-економічні показники діяльності туристичної галузі Закарпатської області (тис. грн.)

Показники	2006	2007	2008	2009	2010
Обсяг наданих туристичних послуг суб'єктами туристичної діяльності	23478,1	28461,6	40801,8	27418,1	28184,4
Платежі до бюджету	2876,3	2593,7	3469,9	2719,5	3019,5

*Примітка: Складено за [4]

Подальший розвиток санаторно-курортного і туристично-рекреаційного комплексів регіону неможливий без належної інвестиційної підтримки. У контексті розвитку рекреаційних територій покращення матеріально-технічної бази туристично-рекреаційного господарства області, підвищення його конкурентоспроможності та урізноманітнення послуг перспективним є залучення інвестиційних ресурсів. Протягом 2004-2009 рр. у розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури області було залучено 17,6 млн. дол. США, побудовано (реконструйовано) та введено в експлуатацію 57 туристично-рекреаційних об'єктів. Най-

більш привабливими інвестиційними проектами розвитку туристичної галузі Закарпатської області є (табл.3).

Інвестиційні пропозиції активізували процеси розбудови туристичної інфраструктури області. Так, було збудовано сучасні санаторні комплекси "Теплиця", "Термал-Стар", "Карпатія", "Квелла Поляна", "Сузір'я", "Боржава", "Гірська Тиса", "Синяк", туристично-рекреаційні та готельно-ресторанні комплекси "Ренесанс", "Червона Рута", "Богольвар", "Воєводино", "Водограй", "Карпатський мисливець", "Континент", "Унгварський".

Активно освоюються інвесторами території гірськолижних курортів та туристично-оздоровчих комплексів: полонина Драгобрат, гора Близниця (Рахівський район), Боржавські

полонини (Міжгірський район), полонина Руна (Перечинський район), гора Красія (Великобрезнянський район), урочище Синяк (Мукачівський район).

Таблиця 3

Інвестиційні пропозиції розвитку туристичної галузі Закарпатської області

Мукачівський район	
Проект реставрації пам'ятки XV століття Чинадієвського замку "Сент-Міклош" та створення на його базі міжнародного культурно-мистецького центру	
Проект будівництва туристично-розважального комплексу "Аквапарк"	
м. Мукачєво	
Проект реконструкції середнього замку та створення готельно-ресторанного комплексу "Паланок" VIP класу на території замку "Паланку"	
Свалявський район	
Проект туристично-спортивного комплексу "Стой"	
Проект туристично-оздоровчого комплексу "Тесаник"	
Проект будівництва 3-5- зіркового готельно-оздоровчого комплексу с. Голубине	
Проект "Полянська Долина"	
Проект турбази "Віжень"	
Проект комплексу відпочинку "Яворниковатий" с. Родиківка	
Проект комплексу відпочинку "Мінчоль" с. Рудникова Гута	
Проект котеджного містечка "Смерічка" с. Неліпино	
Ужгородський район	
Проект туристично-рекреаційного комплексу "Ужгород Полонина Руна"	
Проект будівництва готельного комплексу з сучасною інфраструктурою в с. Вовкове	
Проект створення рекреаційно-спортивного центру гри в гольф	
Проект будівництва санаторно-лікувального комплексу з ефективним використанням існуючих свердловин термально-мінеральних вод в с. Рогівка	
Проект будівництва санаторно-лікувального комплексу з ефективним використанням існуючих свердловин термально-мінеральних вод с. Червоне	
Берегівський район	
Проект будівництва готельного комплексу з сучасною інфраструктурою в с. Антей	
Проект реконструкції пансіонату "Боржава" ТОВ "Астра" та ефективне використання водопрояву термально-мінеральних вод у с. Боржава	
Будівництво санаторію з можливим використанням водопрояву термально-мінеральних вод у с. Гут	
Проект будівництва готельного комплексу з сучасною інфраструктурою в с. Мужієво	
Проект будівництва готельного комплексу для мисливства у с. Оросієво	
Проект будівництва сучасного оздоровчого закладу та реконструкція бази відпочинку ВАТ "Берточ" у с. Квасово	
м. Берегово	
Проект будівництва санаторно-лікувального комплексу з використанням мінерально-термальних вод м. Берегово	
Проект реконструкції колишнього стадіону "Меблевик" та будівництво готельно-спортивного комплексу	
Проект реконструкції будівлі колишнього військового містечка під готельно-офісний комплекс з автопаркінгом	
Проект реконструкції автовокзалу, будівництва готелю та автопаркінгу	
Великобрезнянський район	
Проект будівництва туристичного комплексу та гірськолижних витягів в с. Верховина Бистра урочище Клива	
Проект будівництва спортивно-оздоровчого ареалу в урочищі Термачув	
Проект будівництва туристичної бази в с. Мочар урочище Кам'яниця	
Проект будівництва туристичної бази в с. Ставне урочище Рассохатець	
Проект будівництва будинку відпочинку в с. Ужок урочище Перевал	
Проект будівництва туристичного комплексу мотельного типу на території господарського двору колишнього КСП в с. Мирча	
Воловецький район	
Концепція розвитку гірськолижних курортів "Плай" та "Великий верх" смт. Воловець	
Проект гірськолижного комплексу "Боржава"	
Виноградівський район	
Проект будівництва комплексу відпочинку та оздоровлення на території Пийтерфолвівського спорткомплексу з використанням термальних вод	
Проект спортивно-оздоровчого комплексу "Міський сад міні AQUA-PARK"	
Проект розробки Великапаладського родовища термальних вод	
Хустський район	
Проект будівництва бази відпочинку з гірськолижним витягом в с. Березово	
Проект будівництва бази відпочинку в урочищі Оленеферма поблизу с. Іза	
Проект будівництва бази відпочинку з гірськолижним витягом в с. Забрідь	
м. Хуст	
Проект реконструкції міського парку відпочинку "Дружба"	
Міжгірський район	
Проект розбудови об'єктів туристичної інфраструктури на природно-заповідній території "Синевирське озеро"	
Рахівський район	
Проект будівництва високогірного туристично-спортивного комплексу на полонині Драгобрат	
Проект створення курортного комплексу на полонині Головинська	
Проект створення мережі баз відпочинку в урочищі Толока	
Тячівський район	
Проект гірськолижного комплексу "Полонина Апецька"	

*Складено автором за даними [5].

Реалізація інвестиційних проєктів у туристичній галузі передбачає модернізацію наявної матеріально-технічної бази, будівництво нових об'єктів, удосконалення інфраструктури. Наслідками системного вкладання інвестицій є підвищення соціально-економічного розвитку регіону, зростання кількості робочих місць, підвищення рівня життя місцевих жителів, збереження екологічного стану та природного ландшафту території.

Висновки. Отже, дослідження ролі інвестицій у розвитку туристичного комплексу регіону дозволило сформулювати наступні висновки:

- туризм відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку Закарпатської області. Він стимулює розбудову туристичної інфраструктури, підвищує її привабливість, сприяє реалізації інвестиційних проєктів;

- Закарпаття має унікальні передумови формування та розвитку туристичного комплексу, а саме: географічні, історичні, економічні, транспортні, природні, рекреаційні, еколо-

гічні. Однак, наявний потенціал використовується неповністю через недостатній розвиток інфраструктури, відсутність кваліфікованих кадрів. Тому простішою і ефективною формою участі в економічному поділі праці для регіону є туризм, ніж промислове виробництво;

- питання конкурентоспроможності туристичної галузі регіону можна вирішити шляхом залучення інвестицій, які можливі при правильній, збалансованій та ефективній розробці інвестиційної стратегії, реалізація якої дасть змогу створити сприятливий інвестиційний клімат;

- для активізації інвестиційної діяльності в області розроблено каталог інвестиційних пропозицій розвитку туристичної галузі Закарпатської області в якому потенційні інвестори можуть отримати повну інформацію про туристичні об'єкти та їх інвестиційні потреби.

Отримані результати в подальшому можуть бути використані для оцінки інвестиційних проєктів розвитку туристичної галузі Закарпатської області.

Література:

1. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.unwto.org>
2. В.Цибух. Україна має всі можливості стати туристичною державою світу. Режим доступу: www.svit.ukrinform.com.8101zibuh.shtml
3. Офіційний сайт Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uzez.uz.ua/index>.
4. Головне управління статистики у Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.stat.uz.ua
5. Каталог інвестиційних пропозицій Закарпатської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/173.htm>

Резюме:

Медвидь Л.И. РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ ТУРИСТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА РЕГИОНА.

В статье изучены характерные черты современных инвестиционных процессов в туристическом комплексе Закарпатской области. Проведены характеристики туристической сферы региона и динамика показателей развития туризма за последние годы. Выделены направления повышения инвестиционной привлекательности туристических предприятий региона. Проанализированы инвестиционные предложения относительно развития туристической сферы в разрезе административных районов Закарпатской области. Выделены организации и территории, которые вовлекаются в реализацию инвестиционных проектов.

Ключевые слова: туристический комплекс; инвестиции; регион; инвестиционная привлекательность; инвестиционный проект.

Summary:

Medvid L.I. THE ROLE OF INVESTMENT IN THE DEVELOPMENT OF REGION'S TOURISM COMPLEX.

This article explores the characteristics of modern investment processes in the tourism sector of the Transcarpathian region. Cross-border location, beautiful landscapes, rich cultural and historical resources, ethnic traditions and ecological stability, extensive network of tourist facilities, developed transport infrastructure determined that tourist industry is priority in Transcarpathia.

The analysis of the tourism industry of the region has been done. It has been found that 328 sanatoria, tourist and recreational and hotel facilities can take more than 20 thousand tourists. It has been given the dynamics of indicators of tourism development in recent years.

It has been determined that to provide high quality of services tourist facilities need to reconstruct the material resources, which is possible through fund-raising Ukrainian and foreign investors. It has been analyzed that foreign direct investment in land was 30.4 million USA. In particular, investments worth 17.6 million dollars were involved in

the development of tourism and recreational infrastructure of the region, 57 tourist and recreational objects were built (reconstructed) and commissioned.

Ways to improve the investment attractiveness of tourist facilities in the region have been analyzed. For this purpose the Catalogue of investment proposals has been developed, which includes the most attractive and promising investment projects. Investment proposals resumed development of tourism infrastructure of the region. Modern sanatorium complex "Thermal-Star," "Carpathia", "Constellation", "Mountain Tisa", "Synyak", tourist and recreational and hotel-restaurant complex "Renaissance", "Boholvar" "Voyevodino", "Unhvarsky" and others were constructed .

Key words: tourism complex; investment; region; investment attractiveness; investment project.

Рецензент: проф. Заставецька О.В.

Надійшла 22.04.2012р.
